

L'anàlisi econòmica del matrimoni, la família, la discriminació i el crim

Gary S. Becker. Premi Nobel d'Economia 1992

F. X. Mena (*)

Introducció

La Reial Acadèmia de Ciències de Suècia va decidir atorgar el Premi Nobel d'Economia 1992 -instituint el 1968 pel Banc Central de Suècia- al professor Gary S. Becker (Universitat de Chicago).

Pel que fa a les reflexions que segueixen al voltant de les aportacions científiques del professor Becker, un dels trets més rellevants de la seva biografia rau en el fet que va enviuadar i és casat en segones núpcies amb una dona iraniana, i també que té quatre fills. Aquestes circumstàncies familiars, afegides a la seva formació econòmica (B.A. Princeton University 1951; M.A. Ph.D. University of Chicago, 1953, 1955; professor d'Economia, University of Chicago, 1970-...) expliquen el seu interès en l'anàlisi econòmica d'institucions socials com ara el matrimoni i la família en diferents civilitzacions i cultures.

Tradicionalment, l'anàlisi econòmica ha desenvolupat un mètode científic aplicable a decisions racionals relatives a l'assignació de béns i a la prestació de serveis via mercat.

Aquest mètode econòmic se sustenta en hipòtesis com ara la maximització de la funció d'utilitat de l'agent econòmic, que gaudeix d'una funció estable de preferències i coordina les seves decisions per mitjà de mercats explícits i implícits.

Les aportacions del professor Gary Becker consideren que el mètode esmentat, no solament pot ser utilitzat en àmbits considerats de decisió racional, sinó també en aquells qualificats amb criteri d'irracionalitat, com ara la revelació de sentiments, la decisió de tenir un fill o la comissió d'un crim.

Així doncs, qüestions relatives al matrimoni, els fills, el divorci, la divisió del treball a la llar, el prestigi social de la família, l'altruisme i egoisme familiar, la discriminació racial i sexual, el crim i altres institucions i fenòmens socials ja no són objecte d'anàlisi únicament per branques de coneixements com ara la sociologia, la psicologia, la demografia, l'epidemiologia, la biologia o la criminologia. Amb el professor Gary Becker, l'anàlisi microeconòmica també pren com a objecte d'estudi aquestes decisions aparentment irracionals, dels agents socials i de les col·lectivitats humanes¹.

Per exemple, des de la vessant de la demanda, l'increment del preu del bé «fill» originarà una disminució en la quantitat demandada. Des de la vessant de l'oferta, un augment del salari femení provocarà un increment en la corresponent taxa d'activitat en el mercat de treball, amb les conseqüències que se'n deriven. Igualment, l'establiment d'un impost en termes de condemna per la comissió d'una falta o un delictes contraurà la funció d'oferta de crims.

El mercat matrimonial

El professor Becker planteja la decisió de contreure matrimoni a partir dels elements teòrics proporcionats per conceptes com ara l'avantatge comparatiu, les complementarietats i les economies d'escala, que possibiliten

(*) ESADE

¹ Cal esmentar en àmbits col·laterals els desenvolupaments relatius a l'economia de la llengua (Marshack, 1965), de l'assistència a missa (Azzi i Ehrenberg, 1975), de la pena capital (Ehrlich, 1975), de la llei (Posner, 1973), de l'extinció d'espècies animals (Smith, 1975) o del suïcidi (Hammersmesh i Sors, 1974).

la relació matrimonial en el cas que la Utilitat Marginal de l'estat matrimonial sigui superior a la Utilitat Marginal que obtindria en el cas de romandre solter.

Com que estem en presència d'asimetria informativa, es podria derivar una situació anomenada «mercat de llimones», en què el risc moral dels agents que hi intervenen i la selecció adversa donaria lloc a la desaparició o reducció del volum del mercat o, si més no, a la limitació de contractes matrimonials a aquells de baixa qualitat.

Per tal de diluir l'esmentada asimetria informativa, el mercat matrimonial estableix un conjunt de mecanismes correctors, per exemple, un període en què els potencials contraents festegen amb la finalitat d'adquirir més informació. Durant aquest període, els nuvis tenen costos marginals (festes, vestuari...) que enfronten als beneficis marginals esperats de la felicitat matrimonial futura. En concret, el professor Becker considera el matrimoni com una petita factoria productiva multipersonal amb una funció de producció domèstica proveïdora d'*outputs* com ara el menjar, la salut, els fills, el respecte i l'amor, a partir de variables exògenes com ara el temps i les habilitats dels membres.

Un altre mecanisme corrector de la asimetria informativa suggerit pel professor Becker se sustenta en la teoria de senyals. Així, la pertinença a una determinada família, l'educació, l'aspecte físic o la religió emeten senyals informatius o configuren una imatge de marca.

En aquesta línia de raonaments, el professor Becker considera que l'existència de divorcis els primers anys de matrimoni és conseqüència de no haver adquirit la informació suficient durant el període previ de festeig.

Així doncs, el professor Becker considera l'existència d'un mercat matrimonial eficient en què els homes d'alta qualitat es casen amb dones d'alta qualitat i els homes de baixa qualitat es casen amb dones de baixa qualitat. En el cas que sorgissin excessos de demanda i oferta, es produirien desplaçaments entre segments del mercat matrimonial. És a dir, un augment del nombre de llicenciats implica una disminució de la qualitat de les persones amb títol mitjà i, conseqüentment, una reducció en la qualitat esperada de les dones amb qui contrauran matrimoni.

Per tant, una variació en la qualitat (increment de la renda de la dona, separació geogràfica...) trenca l'eficiència de l'equilibri del mercat i pot ser causa de divorci.

El professor Becker també estén al mercat matrimonial el concepte de barreres de sortida. Així, considera que la realització d'inversions específiques i la presència de costos a fons perdut (*sunk costs*) com ara els fills, dificulten el divorci com a via de sortida del mercat. Per aquesta raó, el professor Becker considera que les parelles homosexuals són més inestables pel fet de no tenir aquestes despeses i inversions.

En fi, el professor Becker analitza les persones que es queden solteres a partir del concepte de terres ermes de la teoria ricardiana del marge extensiu.

En darrer terme, el professor Becker raona el fet que les dones es casin abans que els homes en moltes cultures, a causa de la inversió especialitzada que fan en conèixer les tasques que es desenvolupen al si de la llar. Contràriament, l'home inverteix en capital humà genèric orientat al mercat, la qual cosa allarga el període inversor.

A partir d'aquestes consideracions, el professor Becker ha analitzat l'evolució de les societats occidentals cap a situacions de major igualtat entre ambdós sexes.

La divisió del treball a a llar

El professor Becker considera que la divisió del treball al si dels matrimonis ve determinada pel nivell relatiu d'eficiència productiva, a partir de la teoria de l'avantatge comparatiu de David Ricardo.

Així, com que l'home haurà de desenvolupar les seves tasques via mercat en la major part de les cultures, els seus pares faran inversions en capital humà. Contràriament, les dones invertiran en capital especialitzat pel fet de tenir cura dels fills, cuinar, decorar la llar, etc., perquè seran orientades pels pares cap a les activitats domèstiques.

D'aquesta manera, les inversions especialitzades proveeixen un capital especialitzat que possibilita un increment de productivitat a la llar, i que assoleix un equilibri productiu en relació amb la productivitat marginal obtinguda per l'home en el mercat, ambdós degudament ponderats pels preus corresponents.

El professor Becker justifica per aquesta via la institució matrimonial com un contracte a llarg termini que requereix contractualment o consuetudinàriament l'existència d'una indemnització en cas d'incompliment.

Així, després del divorci, la dona es troba amb el fet que les inversions específiques en tasques de la llar dificulten la seva incorporació al mercat de treball.

El professor Becker reforça el seu argument de l'especialització via inversions específiques, i constata que les característiques biològiques afavoreixen aquesta divisió complementària de tasques al si del matrimoni.

Les conseqüències d'aquesta divisió són que el nivell salarial de l'home casat és superior al de la dona casada, mentre que el nivell salarial de l'home solter presenta un diferencial molt menor en relació amb la dona soltera.

Per altra banda, el nivell salarial de l'home casat és superior al de l'home solter, però, inversament, el nivell salarial de la dona soltera és superior al de la dona casada.

En fi, això també explicaria el perfil de la corba de la taxa d'activitat femenina. La dona decideix declarar-se laboralment activa al si del mercat de treball quan el salari esperat és superior a la seva productivitat marginal a la seva llar, cosa que succeeix quan és jove o una vegada té els fills criats.

La fecunditat

L'anàlisi econòmica de la fecunditat parteix de la teoria de la població de Malthus, que consideraria un descens de la fecunditat en el marc d'una elasticitat inferior a la unitat en la demanda de fills respecte a variacions de la renda, per la possibilitat dels escenaris de misèria derivats de l'existència de limitació en l'oferta d'aliments.

D'altra banda, Darwin va formular una teoria de la fecunditat basada en raonaments hereditaris.

El professor Becker construeix una funció d'utilitat de la tinença de fills que incorpora arguments relatius a la quantitat de fills, però també a la qualitat dels fills (increment de l'esperança de vida, supervivència...).

Així, mentre que els països pobres ponderen més la variable quantitat de fills, els països rics valoren més la qualitat dels fills com a conseqüència de l'increment de l'escolarització i les cotes assolides en la taxa d'activitat femenina.

Aquest fenomen ha esdevingut un efecte col.lateral d'increment del salari de la dona i la seva homogeneïtzació amb l'home, ja que aquest aporta més a la qualitat que no pas a la quantitat de fills, en termes marginals.

Per altra banda, cal constatar que un increment en el salari femení origina una disminució en la quantitat demandada de fills, mentre que un increment del salari masculí provoca un augment de l'esmentada variable.

Pel professor Becker, la utilitat derivada dels fills roman constant en el temps. Així, els pares obtenen la mateixa satisfacció de menys fills més ben educats i vestits que abans, amb un major nombre de fills de menor qualitat.

El factor determinant a què es refereix el professor Becker per aquesta teoria de la fecunditat rau en el cost d'oportunitat del temps, i addueix que dues terceres parts del cost d'un fill corresponen al temps invertit en la seva tinença i criança.

Val la pena assenyalar que l'assignació òptima del temps té un paper rellevant en l'anàlisi microeconòmica del professor Becker, comparable a la variable renda en altres plantejaments teòrics.

Segons el professor Becker, el preu incorpora un component explícit i un altre d'implícit, en terme de temps, de manera que les decisions del consumidor no han de ser interpretades com a conseqüència de canvis de preferències, sinó per la variació en el cost d'oportunitat del temps.

Així, quedarien explicats els fenòmens de la proliferació d'electrodomèstics, d'aliments congelats i pre-cuinats, de grans superfícies de distribució comercial o de viatges en avió.

Conseqüentment, la política microeconòmica hauria de tenir present aquest fet. Així, si vol incrementar la fecunditat en cas de descens de la natalitat -com la constatada en els països occidentals-, la política adient consistiria a reduir el cost del fill mitjançant la provisió de llars d'infants que facin davallar el cost d'oportunitat del temps dels pares.

Així doncs, la causa de l'esmentada davallada de la fecunditat en el nostre entorn no és deguda a factors com ara el moviment feminista, els mètodes anticonceptius o la disminució de la mortalitat infantil.

Igualment quedaria explicat el fenomen contradictori que, si l'elasticitat de la demanda de fills és menor que la unitat perquè el fill és un bé sense substitutius, no té sentit una forta reacció contractiva en un bé que, com el fill, està subjecte a demanda inelàstica. La solució aportada pel professor Becker és que disminueix la quantitat del bé «fill», però no pas la qualitat demandada d'aquest bé.

Un exemple il·lustratiu el constitueixen les famílies rurals europees. Fa uns quants anys totes tenien molts fills, perquè l'increment d'aquesta variable no era costós, ja que treballaven al camp i a la casa, on menjaven i habitaven. La mecanització agrícola i l'escolarització dels fills ha reduït aquells beneficis derivats de la quantitat, i ha provocat una disminució en el nombre de fills, però un augment de la qualitat.

Probablement, aquest fenomen alleugereixi en el futur els problemes de capacitat que enfronta la Política Agrària Comunitària (PAC), i que obliga a adoptar mesures com ara jubilacions anticipades, reducció de superfície conreada i establiment de quotes de producció per tal de superar els esculls plantejats des del GATT.

El professor Becker estén l'aplicació de l'instrumental d'anàlisi econòmica fins als seus límits. Així, estableix l'existència de dos mercats diferents per als fills propis i els adoptats, a partir dels models d'informació incompleta. En particular, considera que el mercat de fills adoptats està subjecte a asimetria informativa en termes del ja esmentat «mercat de llimones» d'Akerlof, per la qual cosa es generarà una reducció del volum del mercat i es derivarà una menor qualitat en els fills adoptats via aquest mercat.

En darrer terme, el professor Becker també ha pogut contrastar en la major part de cultures la preferència pel fill baró, i assenyala l'existència de l'infanticidi femení i de l'espaiament dels embarassos després del fill baró.

La família

El professor Becker analitza l'evolució de la institució familiar a les societats occidentals, i en constata la reducció del nombre de membres dels grups familiars.

La raó que addueix se sustenta en el fet que la família atorgava una imatge de marca mitjançant la pertinença a un llinatge, que avui s'aconsegueix per vies alternatives que provenen de fora de la família, com ara els exàmens i altres titulacions.

Anteriorment, el cap de família -però també els oncles i cosins- supervisaven el capital familiar dels seus components. És a dir, controlaven els estudis, el matrimoni i el treball de tota la saga, i evitaven l'aparició de *free-rider*, ja que la pertinença a una família constituïa un bé públic en el sentit de Samuelson.

Abans, la família actuava en major mesura que avui com una companyia d'assegurances. La dilució del risc era instrumentada via el mecanisme de conjuminar el risc (*risk pooling*), de manera que el coneixement mutu reduïa el cost moral i la possibilitat del control disminuïa la problemàtica derivada de la selecció adversa. Avui, els sistemes privats i públics d'assegurança (subsidi d'atur i invalidesa de la Seguretat Social...) han substituït el paper de la família en el sentit extens.

Igualment, el professor Becker constata la reducció del paper de l'avi com a conseqüència de la millora del sistema de pensions i la davallada de les transferències dels fills i per la disminució de les seves contribucions en relació amb el fet de tenir cura dels nets, a causa del decrement de la fecunditat i l'increment de llars d'infants.

Per altra banda, la família ha deixat bona part de la seva responsabilitat educativa en favor de l'escola. A més, l'opció per inversions socials en capital humà, via beques i ajuts, en favor de la igualtat d'oportunitats ha reduït la importància de la família com a transmissora de cultura i educació.

En fi, el professor Becker s'introdueix en l'anàlisi de l'altruisme i de l'enveja al si de les famílies a partir de la formulació del teorema del nen malvat (*Rotten Kind*), que degeneren en una harmonia productiva, però un conflicte distributiu.

Efectivament, el beneficiari egoista té com a objectiu la maximització de la renda familiar i expressa el seu amor a l'altruista amb l'objectiu d'internalitzar totes les externalitats que afecten l'altre.

Això justificaria que els sistemes d'herència siguin post-mortem, en lloc de donacions inter-vius, com semblaria més lògic.

Així mateix, el professor Becker justifica que els grans magnats americans fossin simultàniament egoistes via mercat i altruistes via donacions, ja que la «renda psíquica» de l'altruisme no es pot assolir atomitzadament via reducció de preus, però és possible quan hi ha control de reciprocitat.

Això no obstant, el professor Becker critica que s'identifiqui l'activitat econòmica amb actituds egoistes. Contràriament, el professor Becker considera que la major part de relacions econòmiques en el si de grups familiars, etc. es basen en l'altruisme, i només aquells que tenen lloc al si de mercats explícits se sustenten en l'egoisme.

Així doncs, identificar activitat econòmica amb mercats constitueix un error de definició que exclou una bona part de les relacions econòmiques que existeixen a la societat.

Discriminació i segregació racial

El professor Becker, el 1955, va escollir com a tema de tesi doctoral l'economia de la discriminació, i va tenir el rebuig inicial dels economistes convencionals.

El desenvolupament del moviment pels drets civils als Estats Units d'Amèrica va impulsar l'anàlisi de la discriminació racial, de la mateixa manera que els moviments feministes van ajudar a l'anàlisi de la discriminació contra la dona.

El professor Becker va analitzar la discriminació racial mitjançant un model que incorporava una funció de producció Cobb-Douglas, en què els blancs eren capital-intensius i els negres presentaven un perfil treball-intensiu en termes de factors productius.

La conclusió més rellevant de l'anàlisi del professor Becker és que l'equilibri del model que incorpora discriminació racial presenta un menor nivell de renda per als grups negres en relació amb els blancs, però ambdós grups registren un menor nivell en relació amb un model simulat sense discriminació racial. És a dir, la discriminació racial perjudica els grups discriminats, però també el conjunt de la societat.

A més, la segregació racial incorporada al model revela que els efectes negatius de la discriminació queden multiplicats.

Crim i càstig

El professor Becker ha analitzat el cost social del crim per tal de determinar el càstig que minimitzaria la pèrdua social que origina.

En efecte, qualsevol crim genera un conjunt de diseconomies en termes d'externalitats negatives, però evitar el crim requereix tota una sèrie de costos, com ara de policia, justícia, etc.

El professor Becker especifica una funció d'oferta de crim que incorpora arguments com ara la probabilitat de ser agafat, la de ser condemnat i la gravetat de la pena.

El criminal és estudiat com un individu racional que maximitza el rendiment esperat del crim en el marc de la teoria econòmica de l'elecció sota incertesa, segons la major o menor aversió enfront del risc de cada individu.

El professor Becker analitza el sistema penal americà i conclou que «*Crim does not pay*», tot i la discriminació de les penes en cas de reincidència que segmenta el mercat del crim en un sentit de més duresa.

Ara bé, el fet que l'economia positiva reveli que la implantació de la pena capital reduiria l'oferta de crim ha de ser plantejat també en termes d'economia normativa, que incorpora els criteris morals i els judicis de valor.

Com en tots els àmbits subjectes a l'anàlisi econòmica, l'estudi del crim i el càstig també acaba en un conflicte entre eficiència i equitat.

Bibliografia

- AKERLOF, G.A. (1970), The Market for «Lemons»: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *Quarterly Journal of Economics*, 84: 488-500.
- BECKER, Gary S. (1962) Irrational Behavior and Economic Theory. *Journal of Political Economy*, 70: 1-13.
- (1965) A Theory of The Allocation of Time. *Economic Journal*, 75: 493-577.
- (1968) Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76: 169-217.
- (1971) *The Economics of Discrimination*. 2^a ed. Chicago: University of Chicago Press.
- (1976) *The Economic Approach to Human Behavior*. Chicago: University of Chicago Press.
- (1981) *Treatise on the Family*. Cambridge: Harvard University Press.
- DARWIN, Ch. (1872) *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*. 2 vol. New York: D. Appleton.